

ALINA KULCZYK-DYNOWSKA

MIGRACJE A METROPOLIA – PRZYKŁAD WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

WSTĘP

Postępująca urbanizacja doprowadza do coraz większej koncentracji ludności i rozwoju nowych oraz powiększania istniejących metropolii. Wpływ dużego miasta i jego wyższej formy, tj. metropolii, na mniejsze ośrodki urbanistyczne w regionie może być zarówno pozytywny jak i negatywny – skoncentrowanie potencjału społeczno-gospodarczego oznacza z jednej strony silny impuls rozwojowy, ale z drugiej strony może być efektem drenażu sił regionu i doprowadzać do coraz większej polaryzacji między centrum (metropolia wraz z obszarem metropolitarnym) a peryferiami (reszta regionu).

W gospodarce opartej na wiedzy najważniejszym czynnikiem konkurencyjnym jest odpowiedni kapitał ludzki oraz powiązany z nim kapitał społeczny. Oba wspomniane zasoby łączą się z konkretnym człowiekiem i zmieniają się w zależności od mobilności terytorialnej mieszkańców. Istnienie metropolii w regionie i związane z tym kierunki przebiegu strumienia migracji mogą powodować zmniejszanie się zasobu kapitału ludzkiego jakim dysponują mniejsze ośrodki urbanistyczne. Migracje stanowią obiekt zainteresowania wielu grup badaczy – demografów, ekonomistów, geografów, psychologów oraz socjologów. Fakt ten dowodzi wielowymiarowych skutków migracji, a zarazem trudności w ich ocenie.

Artykuł ma za zadanie przybliżyć charakter funkcjonowania metropolii i jej wpływ na sąsiadujące, mniejsze ośrodki urbanistyczne ze szczególnym uwzględnieniem zjawiska migracji. W celu zobrazowania ww. procesów badaniem objęto znajdujące się w województwie dolnośląskim cztery ośrodki urbanistyczne – pełniący rolę metropolii Wrocław oraz trzy największe miasta regionu tj. Legnicę, Wałbrzych i Jelenią Górę.

METROPOLIA A OTOCZENIE

Wielkomiejskie układy osadnicze są obszarami największej koncentracji ludzi oraz potencjału społeczno-gospodarczego. „Fakty świadczące o tym, że większość światowej populacji żyje w miastach nie są jeszcze dowodem na to, że miasta są dla człowieka najlepszym środowiskiem życia”¹. W związku z tym wciąż rośnie zainteresowanie procesami rozwoju miast, możliwościami kształtowania tychże procesów pod kątem poprawy jakości życia zamieszkujących miasta społeczności, a także procesami prowadzącymi do przeobrażania się miast w metropole. Warto zauważyć, że termin metropolia używany był już w starożytnej Grecji – utworzono go poprzez połączenie dwóch słów: „mater” oznaczającego „matka” oraz „polis” oznaczającego „miasto”². Analiza pochodzenia omawianego pojęcia obrazowo ukazuje więc czym jest tradycyjnie pojmowana metropolia.

Metropolia w pewnym, ograniczonym sensie nadal pozostaje miastem. Jak każde miasto cechuje się dużą społecznością prowadzącą miejski tryb życia i dużą gęstością zaludnienia wynikającą ze zwartej, wielokondygnacyjnej zabudowy. Od „zwykłego” dużego miasta odróżniają metropolię specyficzne cechy nadające jej wyjątkową pozycję w sieci osadniczej. Pozycja ta wynika zarówno z liczby społeczności metropolii – wg kryteriów europejskich min. 500 tys. mieszkańców – oraz funkcji administracyjnych, decyzyjnych, komunikacyjnych, wiedzy oraz turystycznych jakie metropolia pełni względem siebie oraz otaczającego ją terytorium. Jakkolwiek granice miasta będącego podstawą metropolii są łatwe do określenia – bo wynikają z podziału administracyjnego – tak granice obszaru metropolitarnego już nie³. Dla metropolii charakterystyczna jest obecność kapitału zagranicznego, wiodących międzynarodowych instytucji finansowych, placówek edukacyjnych i instytucji naukowo-badawczych o światowej renomie (w tym uczelni przyciągających obcokrajowców), centrów komunikacyjnych gwarantujących połączenia międzynarodowe, czy bazy turystycznej umożliwiającej obsługę zagranicznego turysty oraz tzw. turystyki biznesowej⁴.

¹ L. Mierzejewska, *Rozwój zrównoważony miasta*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2010, s. 87.

² Zob. A. Majer, *Socjologia i przestrzeń miejska*, PWN, Warszawa 2010, s. 190.

³ Zob. T. Kaczmarek, Ł. Mięka, *Ustroje terytorialno-administracyjne obszarów metropolitarne w Europie*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007, s. 10–16.

⁴ Zob. W. Dziemianowicz, B. Jałowiecki, M. Krajewska, *Polityka miejska a inwestycje zagraniczne w polskich metropoliach*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004, s. 9.

Metropolia jest więc tworem odpowiadającym wymaganiom globalnej gospodarki opartej na wiedzy oraz mobilnego społeczeństwa, którego członkowie czują się obywatelami świata. Z jednej strony – co zauważa S. Korenik – region otaczający metropolię pełni często jedynie rolę zaplecza rekreacyjnego, a bezpośrednim sąsiadem w sensie ekonomicznym czy społecznym danej metropolii jest dopiero odległa często o setki kilometrów inna metropolia⁵. Z drugiej strony izolacja metropolii od otaczającego ją regionu nie jest jednak całkowita. Tak jak każde miasto, tak i metropolia nie może prowadzić gospodarki autarkicznej i całkowicie zerwać połączeń z otaczającym regionem – powodem jest potrzeba stałego dostawcy strumienia żywności, energii, czy surowców oraz odbiorcy strumienia odpadów⁶.

Zarządzanie metropolią i obszarem metropolitarnym jest wyzwaniem. „Podstawową cechą procesu zintegrowanego zarządzania obszarami metropolitarnymi jest wielość jego podmiotów-uczestników, brak ścisłych powiązań hierarchicznych między nimi oraz oparcie ich wzajemnych stosunków na zasadzie dobrowolnej i elastycznej współpracy”⁷. Problematyka metropolii i obszarów metropolitarnych stała się przedmiotem zainteresowania nie tylko naukowców, ale i polityków. W 1990 roku powstała Unia Metropolii Polskich skupiająca w swojej Radzie prezydentów 12 centralnych miast metropolii. Misją wspomnianej organizacji jest włączenie krajowych metropolii w sieć metropolii Unii Europejskiej⁸. W Polsce wyróżnia się 12 subregionów stanowiących lub potencjalnie mogących stanowić obszary metropolitarne – są to obszary wokół następujących miast: Szczecin, Gdańsk, Bydgoszcz–Toruń, Poznań, Wrocław, Łódź, Katowice, Kraków, Rzeszów, Lublin, Białystok oraz Warszawa⁹. Zagadnienie metropolii i otaczającego ją terenu stało się na tyle istotne, iż definicję obszaru metropolitarnego zawarto w ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.). Ustawodawca w art. 2 pkt. 9 określił, że przez obszar metropolitalny należy rozumieć obszar wielkiego miasta oraz powiązane z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju.

⁵ Zob. S. Korenik, *Znaczenie dużych miast w rozwoju Dolnego Śląska – wybrane uwagi*, [w:] K. Szólek, A. Zakrzewska-Póltorak (red.), *Obszary metropolitarne, a rozwój regionalny i lokalny*, „Biblioteka Regionalistyki” 2004, nr 4, Wrocław 2004, s. 137.

⁶ Zob. L. Mierzejewska, op. cit., s. 92.

⁷ T. Kaczmarek, Ł. Mikuła, op. cit., s. 147.

⁸ Zob. <http://www.selfgov.gov.pl/o-ump/index.html>, data pobrania 20.09.2011.

⁹ Zob. T. Kaczmarek, Ł. Mikuła, op. cit., s. 131–132.

MIGRACJA JAKO ZJAWISKO SPOŁECZNE

Migracja ma wiele form, powodowana jest przez wiele przyczyn i wywołuje różnorodne skutki zarówno dla regionu, z którego strumień migracji bierze swój początek jak i dla regionu docelowego. Zjawisko migracji doprowadza do przemian nie tylko w liczebności mieszkańców, ale i wpływa na strukturę i potencjał demograficzny oraz strukturę społeczno-zawodową danych zbiorowości¹⁰. Z ekonomicznego punktu widzenia najważniejsza jest migracja zarobkowa „rozumiana [...] jako przestrzenne przemieszczanie ludności zawodowo czynnej podejmowane w celu poprawy sytuacji życiowej własnej i członków rodziny”¹¹.

Nie tylko ekonomia bada omawiane zjawisko. W zależności od specjalizacji badacza migracja jest różnie postrzegana. „Demografowie poszukują związku migracji z nasileniem przyrostu naturalnego i przebiegiem innych procesów demograficznych. Ekonomiści zwracają uwagę głównie na sytuację ekonomiczną w określonych miejscowościach czy regionach (rynek pracy, dochody). Geografowie analizują aspekty przestrzenne. Psychologowie zajmują się indywidualnymi reakcjami osób na bodźce zewnętrzne bądź też dociekają wewnętrznych, osobowościowych uwarunkowań motywów migracji. Socjologowie kładą szczególny nacisk na zagadnienia środowiska społecznego i czynniki związane z funkcjonowaniem różnych grup społecznych”¹². Migracja zawsze łączy się z dezintegracją – jednostka lub grupa decydując się na zmianę miejsca zamieszkania rozstaje się z dotychczasowym otoczeniem. W aspekcie otoczenia bliskiego będzie to rozstanie z rodziną, znajomymi, miejscem pracy, natomiast w aspekcie otoczenia dalszego nawet rozstanie z narodem. Oznacza to, że migracja wpływa nie tylko na liczebność populacji, ale i na kapitał społeczny czy zdolność budowania społeczeństwa obywatelskiego w regionie.

Ruch ludności jest trudny do zbadania – statystyka obejmuje jedynie dane będące pochodną procesów zameldowania lub wymeldowania. W rze-

¹⁰ Zob. J. Krupowicz, *Migracje*. [w:] M. Cieślak (red.), *Procesy demograficzne w byłych województwach dolnośląskich w latach 1975–1997*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 189.

¹¹ J. Nakonieczna, *Migracje międzynarodowe a rozwój państwa*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2007, s. 12.

¹² W. Mirowski, *Społeczne uwarunkowania decyzji migracyjnych i procesy adaptacji migrantów w nowym środowisku*, [w:] J. Holzer, A. Kurzynowski, M. Latuch, A. Ochocki, M. Okólski, S. Wierchosławski (red.), *Społeczno-demograficzne i ekonomiczne aspekty współczesnych migracji w Polsce*, Wydawnictw SGPiS, Warszawa 1986, s. 73.

czywistości często spotkać można zachowania mieszczące się w definicji migracji, ale charakteryzujące się cechami wykluczającymi lub znacznie utrudniającymi ich ujęcie przez statystykę. Przykładowo migracja o charakterze międzynarodowym może obejmować długi okres (np. kilka lat) – wówczas będzie ewidencjonowana. Odmienne może być w przypadku migracji trwającej jedynie kilka dni (np. poniedziałek-piątek), ale powtarzanej cyklicznie, jak to ma miejsce w przypadku pracowników w regionach przygranicznych¹³. Podobne cechy może mieć migracja w wymiarze krajowym np. wyjazd pracowników zamieszkałych w mniejszych ośrodkach osadniczych do centrum regionu.

Migracja może mieć różny zasięg czasowy i różny poziom trwałości wpływu na struktury społeczne. Warto zauważyć, że na migrację wpływają również tzw. rozwiązania systemowe – w epoce PRL była to industrializacja powodująca migrację mieszkańców wsi do miast¹⁴. Zjawisko to łączyło się z charakterystyczną konstrukcją zasobów mieszkaniowych powstałych w większości w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych, a oddziałujących na funkcjonalność wielu polskich ośrodków urbanistycznych do dnia dzisiejszego. Blokowska, dzięki którym skoncentrowano dużą liczbę mieszkańców na niewielkim terenie, niezmiennie cechują się brakiem przestrzeni społecznej. Naruszenie tzw. skali ludzkiej osiedla stale wyklucza powstawanie więzi społecznych stwarzając jednocześnie dogodne warunki do rozwoju wszelkich dysfunkcji miasta i zjawisk patologicznych¹⁵.

Migracje dotyczą wszystkich grup społecznych – w tym również studentów, a więc przyszłych nośników kapitału ludzkiego stanowiącego czynnik rozwoju regionu. Warto zauważyć, że prawo wspólnotowe – a więc obecne rozwiązania systemowe – skonstruowane jest w sposób zachęcający młodych ludzi do migracji. Studenci mogą m.in. kontynuować naukę w dowolnie wybranym państwie członkowskim na zasadach niedyskryminacji¹⁶. Z powyższego wynika konieczność przyciągania i zatrzymywania w regionie osób posiadających kompetencje i umiejętności stanowiące o przewadze konkurencyjnej.

¹³ Zob. P. Kaczmarczyk, *Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005, s. 21.

¹⁴ Zob. M. Okólski, *Demografia zmiany społecznej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004, s. 178.

¹⁵ Zob. M. Zrałek, *Środowisko mieszkalne współczesnego miasta*, [w:] J. Słodczyk (red.), *Demograficzne i społeczne aspekty rozwoju miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2002, s. 163–164.

¹⁶ Zob. M. Duszczyk, *Zasady przemieszczania się obywateli polskich po 1 maja 2004 r.*, [w:] *Migracje zarobkowe polskie młodzieży*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2004, s. 21.

CHARAKTERYSTYKA DOLNEGO ŚLĄSKA JAKO REGIONU

Region Dolnego Śląska jest regionem o charakterze historyczno-geograficznym. Aktualnie obowiązująca nazwa województwa dolnośląskiego odnosi się więc do określenia tradycyjnego. Na przestrzeni lat obszar regionu był różnie ujmowany w podziale administracyjnym kraju. Bezpośrednio po drugiej wojnie światowej podział administracyjny pokrywał się z wspomnianym podziałem historyczno-geograficznym – teren Dolnego Śląska był określany mianem województwa wrocławskiego. Reforma administracyjna, która miała miejsce w 1975 roku rozdzieliła omawiany obszar na cztery mniejsze województwa: jeleniogórskie, legnickie, wałbrzyskie i wrocławskie. Ponowna reforma administracyjna przeprowadzona w 1999 roku przywróciła stan powojenny – Dolny Śląsk znów ujęto w ramach jednego województwa. Teren dawnego województwa wrocławskiego jest w zasadzie tożsamy z terenem obecnego województwa dolnośląskiego – różnica pomiędzy powierzchnią obu województw nie przekracza 5%. Różnica pomiędzy powojennym i obecnie obowiązującym podziałem administracyjnym sprowadza się więc głównie do nazewnictwa – województwo wrocławskie zastąpiono określeniem województwo dolnośląskie. Oceniając Dolny Śląsk w perspektywie długookresowej warto podkreślić, iż wraz z powojenną zmianą przynależności państwowej zmieniła się pozycja regionu wyznaczana poprzez porównanie z innymi regionami kraju. W przedwojennych Niemczech Dolny Śląsk zaliczany był do regionów średnio rozwiniętych, w powojennej Polsce pozycja regionu wzrosła – uznawany był on za region wysoko rozwinięty i silny ekonomicznie¹⁷.

W omawianym regionie posiadającymi znaczenie ponadregionalne, ośrodkami miejskimi są: Wrocław, Wałbrzych, Legnica oraz Jelenia Góra. Rolę wiodącą pełni naturalnie największy ośrodek jakim jest Wrocław. Miasto to coraz bardziej zacieśnia więzi z innymi metropoliami europejskimi czego potwierdzeniem jest chociażby wzrastający ruch pasażerów zagranicznych na Wrocławskim Porcie Lotniczym¹⁸.

Zamieszkująca Dolny Śląsk społeczność liczy niemal 2,9 mln członków co oznacza, że na km² przypada średnio 144 mieszkańców¹⁹. Omawiany region

¹⁷ Zob. J. Kociszewski, *Proces i efekty restrukturyzacji społeczno-gospodarczej Dolnego Śląska w przechodzeniu do gospodarki rynkowej*, [w:] W. Ostasiewicz, Z. Pisz (red.), *Problemy społeczne Dolnego Śląska*, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole 2000, s. 101–104.

¹⁸ Zob. S. Korenik, *Znaczenie dużych miast...*, s. 138.

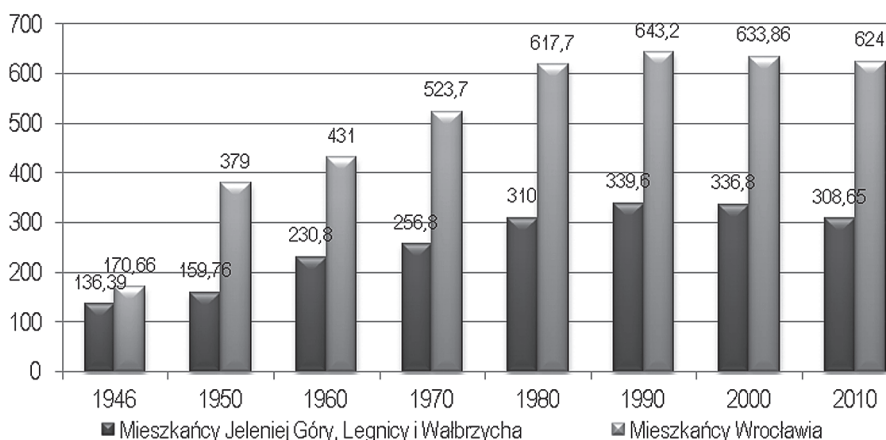
¹⁹ Zob. Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010, s. 86.

osiągnął wysoki poziom urbanizacji demograficznej – ponad 70% ludności regionu zamieszkuje w miastach. Wskaźnik ten plasuje Dolny Śląsk na drugiej pozycji wśród wszystkich krajowych województw – wyższy, wynoszący 78,1% wskaźnik urbanizacji osiągnęło jedynie województwo śląskie²⁰.

CHARAKTERYSTYKA WIODĄCYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM POTENCJAŁU DEMOGRAFICZNEGO

Jak już wspomniano do wiodących ośrodków miejskich w omawianym regionie zalicza się – prócz Wrocławia – Wałbrzych, Legnica oraz Jelenia Góra.

Suma liczby mieszkańców Jeleniej Góry, Legnicy oraz Wałbrzycha nigdy nie przekraczała liczby mieszkańców Wrocławia. Fakt ten – ukazany na wykresie 1 – wskazuje na ogromną różnicę potencjału demograficznego jak zachodzi pomiędzy stolicą a pozostałymi największymi ośrodkami miejskimi regionu.

Wykres 1. Ludność Wrocławia w porównaniu do ludności Jeleniej Góry, Legnicy oraz Wałbrzycha w latach 1946–2010 (w tys.)

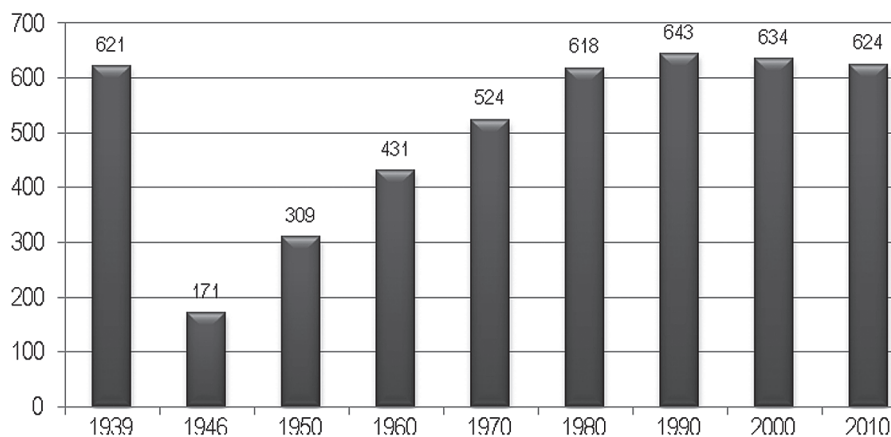
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

Wrocław jest metropolią – łączy się to z funkcjonowaniem obszaru metropolitarnego, w skład którego zalicza się powiat miasto Wrocław oraz po-

¹ Zob. ibidem, s. 86–89.

wiaty wokół Wrocławia tj. powiat średzki, trzebnicki, wrocławski oraz niegraniczące z Wrocławiem powiaty oleśnicki, wołowski, milicki, oławski oraz strzebiński²¹. Warto podkreślić, że rozwój aglomeracji wrocławskiej jest od 2005 roku wspomagany przez działania Agencji Rozwoju Aglomeracji Wrocławskiej (ARAW) – spółki akcyjnej, w której większościowy pakiet posiada Gmina Wrocław. Celem wspomnianego podmiotu jest zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej aglomeracji poprzez dostarczanie informacji, dzięki którym potencjalni i obecni inwestorzy mogą obniżyć poziom niepewności i ryzyka podejmowanych przedsięwzięć. Z usług dostarczanych przez ARAW korzystają również samorządy – dzięki współpracy z Agencją możliwe jest podniesienie efektywności ich działania²².

Procesy związane z budową potencjału demograficznego, a także migracją ludności wymagają czasu. Mimo wysokiego tempa przyrostu liczby mieszkańców – co ukazano na wykresie 2 – stolica Dolnego Śląska odbudowała przedwojenny potencjał demograficzny dopiero w latach osiemdziesiątych.

Wykres 2. Liczba mieszkańców Wrocławia w latach 1939–2010 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

Analiza liczby mieszkańców pozostałych wiodących miast regionu wskazuje na różne tempo rozwoju wspomnianych ośrodków. Dane dotyczące liczby mieszkańców wspomnianych miast zawiera tabela 1.

² Zob. I. Ładysz, *Konkurencyjność obszarów metropolitalnych w Polsce na przykładzie wrocławskiego obszaru metropolitalnego*, CeDeWu, Warszawa 2009, s. 110.

³ <http://www.araw.pl/artykuly/7645/Cel-spolki> – data pobrania 10.09.2011.

Tabela 1. Liczba mieszkańców Jeleniej Góry, Legnicy i Wałbrzycha w tys. w latach 1946–2010

WYSZCZEGÓLNIENIE	JELENIA GÓRA		LEGNICA		WAŁBRZYCH	
	LUDNOŚĆ W TYS.	ZMIANA W TYS.	LUDNOŚĆ W TYS.	ZMIANA W TYS.	LUDNOŚĆ W TYS.	ZMIANA W TYS.
1946 r.	39,05	x	24,36	x	72,98	x
1950 r.	36,95	-2,10	39,01	14,65	93,84	20,86
1960 r.	49,60	10,55	64,10	39,74	117,10	44,12
1970 r.	55,80	6,20	75,90	11,80	125,10	8,00
1980 r.	86,90	31,10	89,60	13,70	133,50	8,40
1990 r.	93,40	6,50	105,20	15,60	141,00	7,50
2000 r.	92,96	-0,44	109,12	3,92	134,72	-6,28
2010 r.	83,96	-9,00	103,72	-5,40	120,97	-13,75

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

Bezpośrednio w latach powojennych największy przyrost ludności zanotowano w Legnicy i Wałbrzychu. Jelenia Góra przeżyła rozkwit w okresie 1970–1980. Warto jednak zauważyć, że skokowy przyrost mieszkańców Jeleniej Góry spowodowany był w dużej mierze zmianami administracyjnymi – w 1973 roku przyłączono do miasta wieś Czarne oraz wieś Goduszyn, w 1976 roku wieś Maciejową i miasto Cieplice Śląskie Zdrój oraz miasto Sobieszów²³. Za najbardziej stabilnie rozwijające się (pod względem potencjału demograficznego) dolnośląskie miasto o znaczeniu ponadregionalnym uznać można – do 1989 roku – Wałbrzych. Po powojennym skokowym wzroście ludności liczba mieszkańców Wałbrzycha zwiększała się systematycznie w każdym dziesięcioleciu o około 6%. Począwszy od 1989 roku sytuacja Wałbrzycha ulega pogorszeniu – w mieście pojawiło się wysokie, strukturalne bezrobocie znacznie pogarszające jakość życia mieszkańców. Obecnie populacja Wałbrzycha – podobnie jak w pozostałych badanych miastach – spada.

Analiza migracji wewnętrznych wskazuje, iż w latach 1995–2010 jedynie Wrocław charakteryzuje się brakiem ujemnego salda.

Wrocław jest ośrodkiem spełniającym zależność opisaną przez K. Kopczewską. „SUKCES społeczno-gospodarczy = HISTORIA + TECHNOLOGIA, gdzie HISTORIA = dotychczasowa pozycja rozwojowa + lokalizacja, TECHNOLOGIA = cywilizacja + społeczeństwo+ polityka”²⁴. Mimo niewątpliwej przewagi Wrocławia nad pozostałymi miastami w regionie zauważyć należy, iż metropolia ta opiera swój rozwój o wartości, mogące w przyszłości ulec deprecjacji. Jakkolwiek położenie geograficzne ma cechę trwałości, tak potencjał de-

⁴ Zob. Miasta na prawach powiatu w woj. dolnośląskim w 1998 r., Urząd Statystyczny we Wrocławiu 1999, s. 12.

⁵ K. Kopczevska, *Rola sektora publicznego w przestrzennym rozwoju państwa*, CeDeWu, Warszawa 2001, s. 72.

mograficzny oraz ogół cech mieszkańców miasta – w tym poziom wykształcenia i kompetencji, umiejętności w zakresie tworzenia kapitału społecznego – już nie. Ponadto proces rozwoju Wrocławia może ucierpieć w wyniku regresu ekonomicznego znacznych obszarów Dolnego Śląska, a zwłaszcza Przedgórze Sudeckiego – które to tereny stanowią zaplecze omawianej metropolii. Warto podkreślić, że tak jak perspektywy rozwoju Jeleniej Góry ograniczone są brakiem szybkich połączeń komunikacyjnych z Wrocławiem, tak perspektywy rozwoju Wrocławia ograniczone są brakiem szybkich połączeń komunikacyjnych z Warszawą²⁵.

Tabela 2. Migracje wewnętrzne w Jeleniej Górze, Wałbrzychu, Legnicy i Wrocławiu w latach 1995–2010

MIASTO	KIERUNEK MIGRACJI	ROK			
		1995	2000	2005	2010
Jelenia Góra	zameldowania	1029	702	701	813
	wymeldowania	862	840	946	979
	SALDO	167	-138	-245	-166
Wałbrzych	zameldowania	760	664	541	541
	wymeldowania	1068	1047	945	1063
	SALDO	-308	-383	-404	-522
Legnica	zameldowania	1186	943	699	775
	wymeldowania	828	850	938	1046
	SALDO	358	93	-239	-271
Wrocław	zameldowania	5413	4677	6349	6782
	wymeldowania	3807	4097	5057	6498
	SALDO	1606	580	1292	284

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

ZAKOŃCZENIE

Współczesna cywilizacja prowadzi do wciąż narastającej urbanizacji i wytwarzania się sieci swoistych powiązań między metropoliami. Nie oznacza to, że zjawisko metropolizacji jest czymś nowym – jak wykazano w artykule termin „metropolia” używany był już w starożytnej Grecji. Charakter funkcjonowania metropolii powoduje, że zmienia się sposób pojmowania sąsiedztwa – dla metropolii sąsiadem jest inna metropolia, a nie umiejscowione w regionie mniejsze – co nie znaczy, że małe – ośrodki osadnicze.

⁶ Zob. S. Korenik, *Wrocław jako miejsce intensyfikacji działalności społeczno-ekonomicznej*, [w:] K. Wilk, M. Łyszczak (red.), *Kierunki transformacji społeczno-ekonomicznej przestrzeni Polski ze szczególnym uwzględnieniem obszarów metropolitalnych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2005, s. 52.

Z analizy danych statystycznych opisujących cztery największe dolnośląskie miasta wynika, że miasta te na przestrzeni lat 1946–2010 charakteryzowały się różnym tempem rozwoju. Ponadto analiza danych dotyczących największego miasta regionu, tj. Wrocławia wskazuje, że proces budowy metropolii wymaga długiego czasu. Należy podkreślić, że zmiana podziału administracyjnego – scalenie na skutek reformy administracyjnej z 1999 roku województw jeleniogórskiego, wałbrzyskiego, legnickiego oraz wrocławskiego w województwo dolnośląskie – dodatkowo podkreśliła rangę Wrocławia jako wiodącego ośrodka miejskiego na Dolnym Śląsku.

Dążenie Wrocławia do zacieśniania kontaktów z innymi metropoliami wskazuje na służebne traktowanie pozostałych badanych ośrodków urbanistycznych. Procesowi temu towarzyszą niekorzystne zjawiska demograficzne w regionie – do najbardziej widocznych zaliczyć można spadek liczby mieszkańców Jeleniej Góry, Legnicy oraz Wałbrzycha.

BIBLIOGRAFIA

- Duszczyk M., *Zasady przemieszczania się obywateli polskich po 1 maja 2004 r.*, [w:] *Migracje zarobkowe polskie młodzieży*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa 2004.
- Dziemianowicz W., Jałowiecki B., Krajewska M., *Polityka miejska a inwestycje zagraniczne w polskich metropoliach*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004.
- Kaczmarek T., Mięka E., *Ustroje terytorialno-administracyjne obszarów metropolitarnych w Europie*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2007.
- Kaczmarczyk P., *Migracje zarobkowe Polaków w dobie przemian*, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2005.
- Kociszewski J., *Proces i efekty restrukturyzacji społeczno-gospodarczej Dolnego Śląska w przechodzeniu do gospodarki rynkowej*, [w:] W. Ostasiewicz, Z. Pisz (red.), *Problemy społeczne Dolnego Śląska*, Wydawnictwo Instytutu Śląskiego, Opole 2000.
- Kopczewska K., *Rola sektora publicznego w przestrzennym rozwoju państwa*, CeDeWu, Warszawa 2001.
- Korenik S., *Znaczenie dużych miast w rozwoju Dolnego Śląska – wybrane uwagi*, [w:] K. Szółek, A. Zakrzewska-Półtorak (red.), *Obszary metropolitarne, a rozwój regionalny i lokalny*, „Biblioteka Regionalistyki” 2004, nr 4, Wrocław 2004.
- Korenik S., *Wrocław jako miejsce intensyfikacji działalności społeczno-ekonomicznej*, [w:] K. Wilk, M. Łyszczak (red.), *Kierunki transformacji społeczno-ekonomicznej przestrzeni Polski ze szczególnym uwzględnieniem obszarów metropolitarnych*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2005.
- Krupowicz J., *Migracje*, [w:] M. Cieślak (red.), *Procesy demograficzne w byłych województwach dolnośląskich w latach 1975–1997*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 1999.

- Ładysz I., *Konkurencyjność obszarów metropolitarnych w Polsce na przykładzie wrocławskiego obszaru metropolitarnego*, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Majer A., *Socjologia i przestrzeń miejska*, Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa 2010.
- Mierzejewska L., *Rozwój zrównoważony miasta*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2010.
- Mirowski W., *Spoleczne uwarunkowania decyzji migracyjnych i procesy adaptacji migrantów w nowym środowisku*, [w:] J. Holzer, A. Kurzynowski, M. Latuch, A. Ochocki, M. Okólski, S. Wierchostawski (red.), *Spoleczno-demograficzne i ekonomiczne aspekty współczesnych migracji w Polsce*, Wydawnictwo SGPiS, Warszawa 1986.
- Nakonieczna J., *Migracje międzynarodowe a rozwój państwa*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2007.
- Okólski M., *Demografia zmiany społecznej*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2004.
- Zrałek M., *Środowisko mieszkalne współczesnego miast*, [w:] J. Stodczyk (red.), *Demograficzne i społeczne aspekty rozwoju miast*, Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2002.
- Miasta na prawach powiatu w woj. dolnośląskim w 1998 r. Urząd Statystyczny we Wrocławiu 1999.
- Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2010*.
- <http://www.selfgov.gov.pl/o-ump/index.html>, data pobrania 20.09.2011.
- <http://www.araw.pl/artykuly/7645/Cel-spolki>, data pobrania 10.09.2011.

MIGRACJE A METROPOLIA – PRZYKŁAD WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO

STRESZCZENIE

Artykuł porusza problematykę metropolizacji przestrzeni oraz zjawiska migracji. W artykule porównano potencjał demograficzny wiodących ośrodków Dolnego Śląska. Zmiana podziału administracyjnego – scalenie województw jeleniogórskiego, wrocławskiego, legnickiego oraz wrocławskiego w województwo dolnośląskie – podkreśliła rangę Wrocławia jako wiodącego ośrodka miejskiego na Dolnym Śląsku.

MIGRATION AND THE METROPOLIS – AN EXAMPLE OF LOWER SILESIA

SUMMARY

The article addresses the issue of metropolisation of space and the phenomenon of migration. The article compares the demographic potential of the leading centers of Lower Silesia. The change of the administrative divisions – merge provinces of Jelenia Gora, Wałbrzych, Legnica and Wrocław into Lower Silesia – stressed the importance of Wrocław as a leading urban center in Lower Silesia.